

Üleliiduline

POLIITILISTE JA TEADUSALASTE TEADMISTE LEVITAMISE ÜHING

A-17346

LOENGUTE SARI

„NSV LIIDU VÄLISPOLIITIKA JA KAASAEGSED RAHVUSVAHELISED SUHTED“

PROFESSOR

G. A. DEBORIN

**NÕUKOGUDE VÄLISPOLIITIKA
NÕUKOGUDE RIIGI OLEMAŠOLU
ESIMESTEL AASTATEL**

1917—1920

(SARJA 3. LOENG)

Nr. 16 [112]

EESTI NSV

POLIITILISTE JA TEADUSALASTE TEADMISTE LEVITAMISE ÜHINGU
VÄLJAANNE

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS • TALLINN 1952

LOENGUTE SARI

„NSV Liidu välispoliitika ja kaasaegsed rahvusvahelised suhted“

PROFESSOR
G. A. DEBORIN

NÕUKOGUDE VÄLISPOLIITIKA
NÕUKOGUDE RIIGI OLEMASOLU
ESIMESTEL AASTATEL

1917—1920

[SARJA 3. LOENG]

EESTI NSV
POLIITILISTE JA TEADUSALASTE TEADMISTE LEVITAMISE ÜHINGU
VÄLJAANNE

EESTI RIIKLIK KIRJASTUS • TALLINN 1952

*Ühingu Kesklektoriumis Moskvas
peetud avaliku loengu stenogramm*

Originaali tiitel:

Г. А. Деборин.

Советская внешняя политика в первые годы
существования Советского государства 1917—1920 гг.

Tõlkinud V. Veeber

2

Tartu Riikliku Ülikooli
Raamatukogu

20386

Rahvusvaheline olukord Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni ajajärgul

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võit avas uue ajastu maailma ajaloos ja muutis meie riigi maailma kõige eesrindlikumaks riigiks, mis näitab kogu inimkonnale teed kommunismile. Oktoobrirevolutsioon päästis meie maa surmaohust — kaotada oma rahvuslik sõltumatus ja muutada imperialistlike riikide asumaaks.

Kasutades mõisnike ja kapitalistide Ajutise Valitsuse rahvavastast, reeturlikku poliitikat, taotlesid välisriikide imperialistid Venemaa jagamist, vaadates temale kui oma asumaale. Ameerika Ühendriikide, Inglise ja Prantsuse valitsevate ringkondade vahel saavutati 1917. a. sügisel kokkulepe tegevuspiiride jaotamise kohta Venemaa põhiliste rahvamajandusharude ja rajoonide vallutamisel. Ameerika Ühendriigid pidid vallutama raudteed, Inglismaa — meretranspordi, Prantsusmaa — armee.

Ameerika röövellik imperialism teostas Venemaa suhtes koloniaalse orjastamise poliitikat, püüdes muuta teda oma asumaaks, Venemaa töölisi ja talupoegi aga oma orjadeks. Ameerika Ühendriigid nõudsid Ajutiselt Valitsuselt revolutsiooni lämmatamist kõige verisemate abinõude rakendamise abil. Ameerika saadik Petrogradis Francis nõudis, et Ajutise Valitsuse nuhid teostaksid inimkonna suurima geeniuse V. I. Lenini ja teiste bolševike partei juhtide roimarliku tapmise.

Ameerika Ühendriigid asusid Siberi raudtee vallutamisele. Andes Ajutisele Valitsusele laene revolutsiooni vastu võitlemiseks ja imperialistliku sõja jätkamiseks, kasutasid Ameerika Ühendriigid neid laene kui võimsat relva surve avaldamiseks Ajutise Valitsuse poliitikale. Ameerika laenud olid üheks Ameerika Ühendriikide jultunud vahelesegamise vahendiks Venemaa siseasjadesse. Nad olid suunatud sellele, et likvideerida revolutsioonikolle meie maal ja õõnestada

revolutsioonilist liikumist Läänes. Ameerika imperialistid, niisama kui nende inglise kaasosalisedki, esinesid nendele omases rahvaste revolutsiooniliste, rahvuslike vabadusliikumiste julmade kägistajate ja timukate osas. Ameerika imperialismi poliitika paljastati vääramatu jõuga seltsimees Stalini poolt. «Sel hetkel,» kirjutas J. V. Stalin, «kus Vene revolutsioon pingutab jõudu oma saavutuste säilitamiseks, imperialism aga püüab teda hävitada, sel hetkel varustab ameerika kapital oma miljarditega Kerenski-Miljukovi-Tsereteli koalitsiooni selleks, et lõppeks päitsed pähe pannud Vene revolutsioonile, õõnestada Läänes hoogu võtvat revolutsioonilist liikumist.»¹

Maailma reaktsioon, eesotsas Ameerika Ühendriikide monopolistidega, töötas välja saksa imperialismi tääkide kasutamise plaani sotsialistliku revolutsiooni kägistamiseks Venemaal. 1917. a. sügisel asusid Ameerika Ühendriikide, Inglise ja Prantsuse valitsevad ringkonnad koos Ajutise Valitsusega, haaratuna vihast Venemaa tööliste ja talupoegade vastu ja loomalikust hirmust revolutsiooni ees, kokkuleppetele saksa imperialistidega. Läbirääkimisi sakslastega pidas Stokholmis Ajutise Valitsuse välisminister, suhkru-tööstur Tereštšenko, kes sai juhiseid Ameerika saadikult Franciselt.

Vene mõisnikud ja kapitalistid valmistusid teostama kolektislikku rahvuslikku reetmist: nad tahtsid anda meie maa välismaa imperialistidele röövimiseks ja orjastamiseks. Ajutine Valitsus asus tegelikult oma rahvusliku reetmise plaani teostamisele. 3. septembril 1917. aastal andis kindral Kornilov reeturlikult ära sakslastele Riia ja Muhu väina saared, rajades vaenlasele teed revolutsioonilise Petrogradi peale. Ajutise Valitsuse juht esseer Kerenski loobus Petrogradi kaitsmisest pealetungivate sakslaste vastu. Sakslaste edasiliikumise pani seisma bolševike poolt juhitud soldatite ja Balti laevastiku madruste kangelaslik vastupanu.

Suure Lenini-Stalini partei juhtimisel ajas meie maa kangelaslik töölikklass nurja Kornilovi kontrrevolutsioonilise mässu, mille innustajateks ja organiseerijateks olid ameerika imperialistid, kukutas ameerika miljarditele toetava Ajutise Valitsuse võimu ja võttis võimu enda kätte. Bolševike partei päästis meie kodumaa iseseisvuse ja sõltumatususe ameerika imperialistide jultunud kallalekippumis-

¹ J. V. Stalin, Teosed, 3. kd. Tallinn, 1948, lk. 233.

test. Just sellepärast võeti Suure Sotsialistliku Oktoobri-revolutsiooni võit eriti raevuka vihaga vastu ameerika mil-jardäride leeris, kes kujunesid algusest peale Nõukogude Venemaa verivaenlasteks.

Põhjuste hulgas, mis olid määravaks Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võrdlemisi kerges võidus Venemaal, omas suurt tähtsust rahvusvaheline olukord revolutsiooni ajal. Selle olukorra sügav ja ammendav iseloomustus on antud seltsimees Stalini poolt tema klassikalises teoses «Oktoobrirevolutsioon ja vene kommunistide taktika». J. V. Stalin näitab, et «kolme välise loomuga asjaolu tõttu õnnestus proletaarsel revolutsioonil Venemaal võrdlemisi kergesti purustada imperialismiahelad ja kukutada seega kodanluse võim»¹.

Esimene neist asjaoludest oli see, et «Oktoobrirevolutsioon algas kahe põhilise imperialistliku grupi, Inglise-Prantsuse ja Austria-Saksa grupi meeleheitliku võitluse aja-järgul, millal neil gruppidel, kes olid seotud omavahelise võitlusega elu ja surma peale, polnud ei aega ega ressursse pöörata tõsist tähelepanu võitlusele Oktoobrirevolutsiooni vastu. Sel asjaolul oli Oktoobrirevolutsioonile määratu suur tähtsus, sest see andis talle võimaluse kasutada äge-daid kokkupõrkeid imperialismis eneses oma jõudude kõvendamiseks ja organiseerimiseks»².

Teine asjaolu oli see, et «Oktoobrirevolutsioon algas imperialistliku sõja ajal, millal sündmuste eneste loogika juhtis sõjast väsinud ja rahu järele janunevad töörahva hulgad proletaarse revolutsiooni kui ainsa sõjast väljapääsu võimaluse juurde. Sel asjaolul oli Oktoobrirevolutsioonile väga suur tähtsus, sest see andis talle kätte rahu võimsa relva, kergendas võimalust ühendada nõukogude riigipööre vihatud sõja lõpetamisega ja tekitas seetõttu revolutsioonile massilise poolehoidu nii Läänes, tööliste seas, kui ka Idas, rõhutatud rahvaste hulgas»³.

Lõpuks oli olemas ka kolmas välise iseloomuga asjaolu, mis hõlbustas Oktoobri võitu, nimelt «— võimsa töölisliiku-mise olemasolu Euroopas ja kauakestva imperialistliku sõja poolt väljakutsutud revolutsioonilise kriisi valmimise fakt Läänes ja Idas. Sel asjaolul oli Vene revolutsioonile hindamatu tähtsus, sest see tagas talle ustavad liitlased

¹ J. V. Stalin, Teosed, 6. kd. Tallinn, 1948, lk. 353.

² Sealsamas.

³ Sealsamas, lk. 353—354.

väljaspool Venemaad tema võitluses ülemaailmse imperia-
lismi vastu»¹.

Kuid rahvusvahelises olukorras oli ka tõsiseid miinuseid, peamiseks neist oli Oktoobrirevolutsiooni teatud üksiolu, nõukogude riigi puudumine tema kõrval ja naabruses, millele revolutsioon oleks saanud toetuda.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon vabastas vene rahva ja teiste Venemaa rahvaste vägilasjõu, loova geenuse ja võimsa vaimu neid aheldavaist köidikuist ja tegi jäädavalt lõpu mitte ainult vene, vaid ka välismaa kapitalistide peremehetsemisele Venemaal. Ta vabastas Venemaa rahvad välismaa kapitali majanduslikust ja vaimsest orjusest. Ta muutis meie maa täielikult iseseisvaks ja sõltumatuks riigiks.

Meie maale sai osaks suur au — rajada teed kommunis-
mile, sammuda esimesena uue ühiskondliku korra loomise
teed. Seda maailma-ajaloolist osa võis Venemaa täita üks-
nes sellepärast, et ta oli bolševismi kodumaaks, Lenini ja
Stalini kodumaaks, mille töölisklass bolševike partei juhti-
misel oli juba ammu rahvusvahelise proletariaadi eelväeks.

Nõukogude riik sai kommunismi lipukandjaks, ülemaa-
ilmse sotsialistliku revolutsiooni, tegeliku vabaduse ja tõe-
lise demokraatia lipukandjaks. Nõukogudemaa sai kogu töö-
tava ja rõhutatud inimkonna lootuseks ning tuletorniks. Nõu-
kogude Liit on maailma tsivilisatsiooni ja progressi pea-
miseks kantsiks, kogu inimkonna õnneliku tuleviku tagati-
seks ja kehastuseks.

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võit oli mark-
sismi-leninismi suurte ideede triumfiks, targa bolševike
partei, Lenini-Stalini partei võiduks. Meie maa rahvad, ees-
otsas suure vene rahvaga, teostanud inimkonna ajaloos
suurima sotsialistliku revolutsiooni, panid aluse kapita-
lismi hukkumise ja kommunismi võidu ajastule. Rahvaste
ebainimliku ekspluateerimise, rõhumise ja orjastamise kapi-
talistlikule süsteemile oli antud purustav, surmav hoop.

Suur Sotsialistlik Oktoobrirevolutsioon lõhestas varem
ühtsena püsinud kapitalistliku maailma kaheks vastandli-
kuks süsteemiks: roiskunud, surevaks kapitalistlikuks süs-
teemiks ja võitva, kasvava ja tugevneva kommunismi süs-
teemiks. Oktoobrirevolutsioon teravdas ja süvendas kapita-
lismi üldkriisi: ta pani kõikuma kõik kapitalistliku süsteemi

¹ J. V. Stalin, Teosed, 6. kd., lk. 354.

alustood. Suurest Sotsialistlikust Oktoobrirevolutsioonist alates kujuneb maailma-ajaloo ja rahvusvaheliste suhete põhiliseks sisuks kahe süsteemi võitlus — poliitiline, majanduslik ja ideoloogiline võitlus vana ja uue maailma vahel.

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võit, Nõukogude riigi tekkimine, tema määratu suured edusammud, meie maa progressiivne osa ja ta vabastuslik välispoliitika avaldavad hiiglasuurt revolutsioneerivat mõju kogu maailma rahvastele.

Nõukogude valitsuse esimesed rahvusvahelised aktid

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võit tähendas täielikku ja otsustavat lahkulöömist ekspluataatorlike klasside välispoliitikast. Esmakordselt inimkonna ajaloos sai noore Nõukogude vabariigi välispoliitika, võitnud tööliklassi poliitika aluseks võitlus sotsialistliku riigi huvide kindlustamise, kommunismi ülesehitamisele soodsate välisingimuste loomise eest. Esmakordselt inimkonna ajaloos kuulutas ning teostas Nõukogude riik praktiliselt rahupoliitikat, rahvuste võrdõiguslikkuse ja sõbraliku koostöö poliitikat, proletariaadi revolutsioonilise võitluse toetamise poliitikat kapitalismiorjusest vabanemise eest, asumaade ja sõltuvate maade rahvaste toetamise poliitikat nende võitluses imperialistliku ikke vastu, enda vabastamise eest. Need Nõukogude välispoliitika juhtivad põhimõtted, mis olid välja töötatud Lenini ja Stalini poolt, on Oktoobrirevolutsiooni esimestest päevadest alates ja kogu järgneva Nõukogude Liidu ajaloo kestel olnud NSV Liidu välispoliitika muutmatuks aluseks.

Vastavalt oma välispoliitika juhtivatele põhimõtetele, mis on tingitud Nõukogude riigi olemusest endast, esitas meie maa kohe pärast Oktoobrirevolutsiooni imperialistliku sõja lõpetamise ja üldise rahu jaluleseadmise nõudmise. Nõukogude riik alustas oma kangelaslikku ja õilsat võitlust rahu eest, mida ta peab tänapäevani. Uueks innustavaks eeskujuks ja suureks moraalseks toeks kõigile rahu eest võitlejatele kogu maailmas oli hiljutine Rahukaitseseaduse vastuvõtmine NSV Liidu Ülemnõukogu poolt.

Noorele Nõukogude riigile omas erilist tähtsust imperialistliku sõja lõpetamine ja rahu sõlmimine. Nõukogude vabariik pidi välja tulema imperialistlikust sõjast, puruks rebima

imperialistlikest maadest sõltuvuse köidikud, mis mässisid kõik sõdivad maad üheks veriseks tombuks, ja asuma rahvusliku sõltumatuse avarale teele. Maa, mis oli laastatud pikast imperialistlikust sõjast, mõisnike ja kapitalistide röövmajandamisest, vajas rahu. Laialdased rahvahulgad, eriti paljumiljonilised soldatite armeed, igatsesid rahu, mis sai nende palavamaks unistuseks. Oli vaja anda talupoegadest soldatitele võimalus koju sõita ja lasta neil osa saada Oktoobrirevolutsiooni tulemustest, mis oli likvideerinud mõisnike maaomandi ja andnud maa töötavale talurahvale. Rahu oli meile vaja nõukogude võimu kindlustamiseks, oma rahvaarmee loomiseks, laose ja nälja likvideerimiseks, üleminekuks sotsialistlikule ülesehitustööle.

Esimeseks Nõukogude riigi välispoliitiliseks aktiks oli rahudekreet, mille kirjutas V. I. Lenin isiklikult J. V. Stalini lähemal osavõtul. See dekreet võeti suure vaimustusega vastu II Ülevenemaalise Nõukogude Kongressi poolt Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni esimestel tundidel.

Rahudekreet paljastas sõdivate imperialistlike koalitsioonide tõelisi eesmärke ja mõistis hukka nende sepsitsetud verise tapatalgu. Nõukogude valitsus nõudis kindlalt üldist rahu. Ta pöördus kõigi sõdivate maade ja nende valitsuste poole ettepanekuga viivitamatult lõpetada imperialistlik sõda ja alustada läbirääkimisi õiglase, demokraatliku rahu sõlmimise kohta. Nõukogude valitsus deklareeris, et õiglaseks, demokraatlikuks rahuks peab ta anneksioonideta ja kontributsioonideta rahu.

V. I. Lenin andis rahudekreedis anneksioonile klassikalise definitsiooni, mis kujunes eesrindlikule inimkonnale võitlusrelvaks tema võitluses imperialistliku vägivaldapolitika vastu rahvaste suhtes. See definitsioon ütleb: «Valitsus mõistab anneksiooni või võõraste maade vallutamise all väikese või nõrga rahvuse igasugust liitmist suure või tugeva riigi külge ilma selle rahvuse täpselt, selgesti ja vabatahtlikult avaldatud nõusoleku ja soovita, sõltumata sellest, millal see vägivaldne liitmine on teostatud, sõltumata ka sellest, kui võrd arenenud või mahajäänud on vägivaldselt liidetav või asjaomase riigi piirides vägivaldselt hoitav rahvas. Sõltumata lõpuks ka sellest, kas see rahvas elab Euroopas või kaugeis ookeanitagustes maades.»¹

Dekreet pani ette pidada rahuläbirääkimisi täiesti avalik-

¹ V. I. Lenin, Valitud teosed, II kd. Tallinn, 1946, lk. 178.

kult, ilma igasuguste kahemõttelisuste ja saladusteta. Nõukogude valitsus deklareeris, et ta kaotab salajase diplomaatia ja asub salalepingute viivitamatule avaldamisele. «Kogu nende salalepingute sisu,» öeldakse dekreedis, «kuivõrd see on suunatud, nagu see enamasti ongi, kasu ja privileegide soetamisele vene mõisnikele ja kapitalistidele ning suurvenelaste anneksioonide säilitamisele või suurendamisele, kuulutab valitsus tingimusteta ja otsekohe tühistatuks.»¹

Tähtsama praktilise sammuna demokraatliku rahu sõlmimise poole pani II Ülevenemaaline Nõukogude Kongress ette kõigile sõdivate maade valitsustele ja rahvastele sõlmida viivitamata vaherahu vähemalt kolmeks kuuks, et selle aja kestel rahvaesindajate täievolilistel koosolekutel rahutingimused välja töötada ja lõplikult kinnitada. Nõukogude valitsus märkis, et ta ei pea oma ettepanekuid ultimatiivseteks ja on nõus läbi vaatama teisi praktilisi ettepanekuid rahutingimuste ja rahu ettevalmistamise kohta.

Välisriikide kodanlikud valitsused pingutasid kõiki jõude, et leninliku rahudekreedi sisu rahvahulkade eest varjata. Kuid Nõukogude valitsus andis dekreedid edasi raadio kaudu. See oli inimkonna ajaloos esmakordne raadio kasutamine pöördumiseks rahvaste poole. Meie maal — raadio sünnimaal — sai alguse ka raadio kasutamine laialdaseks poliitiliseks suhtlemiseks töötavate hulkadega. Rahudekreet levis välkkiirelt kõigis maades, tungides kõige kaugematesse kohtadesse maakeral, leides kõikjal töötava rahva poolt kõige vaimustatumat vastuvõttu. Leninliku dekreedid lihtsad, selged ja targad sõnad võeti rahvaste poolt vastu määratu suure tähelepanuga. Dekreet kujunes otsekohe demokraatia ja progressi kõigi jõudude võitlusprogrammiks.

Leninlikul rahudekreedil oli määratu suur rahvusvaheline tähtsus. Dekreet oli suurimaks revolutsiooniliseks aktiks rahvusvaheliste suhete ja diplomaatia ajaloos. See dekreet kuulutas välja nõukogude välispoliitika alused, näitas ilmekalt tema põhimõttelist erinevust kodanlikust välispoliitikast. Dekreet kuulutas välja lahkulöömise imperialistlikust, töötas rahvaste vabastamist imperialistlikust röövsõjast, rahvavastasest diplomaatiast, mõistis hukka võõraste maade anastamise poliitika ja nõudis selle kaotamist ning rahvaste rahvusliku vabaduse ja sõltumatuse

¹ V. I. Lenin, Valitud teosed, II kd., lk. 179.

tunnustamist. Esmakordselt inimkonna ajaloos oli täie otsustavusega püstitatud demokraatliku rahu küsimus ja antud tõelise demokraatliku rahu ulatuslik programm. Rahudekreet viis revolutsioonilisel teel Venemaa välja imperialistlikust sõjast, näidates rahvastele verise tapatalgu revolutsioonilisel teel lõpetamise eeskuju. Nõukogude valitsuse poolt esitatud demokraatliku rahu sõlmimise nõudmised paljastasid esimese maailmasõja röövellikku iseloomu ning Ameerika Ühendriikide, Inglismaa, Prantsusmaa ja Saksamaa valitsejate kiskjalikke ihasid. Sellest ajast alates on Nõukogude riik kogu maailma rahu kantsiks ja rahu lipukandjaks.

15. novembril 1917. aastal võttis Rahvakomissaride Nõukogu vastu J. V. Stalini poolt kirjutatud «Venemaa rahvaste õiguste deklaratsiooni». See deklaratsioon kuulutas tsarismi ja Ajutise Valitsuse poolt teostatud häbitava imperialistliku rahvaste ebavõrdsuse ja rahvustevahelise vaenu poliitika kaotamist. «Sellele alatule vale- ja usaldamatuse-, kiusamiste- ja provokatsioonipoliitikale peab lõpu tegema. Nüüdsest peale peab seda asendama avameelne ja aus poliitika, mis viib täielikule vastastikusele usaldusele Venemaa rahvaste vahel.»¹

Deklaratsioon kuulutas välja Venemaa rahvaste võrdsuse ja suveräänsuse, nende õiguse vabale enesemääramisele kuni eraldumiseni ja iseseisva riigi moodustamiseni. Ta tühistas kõik rahvuslikud ja rahvuslik-usundilised eesõigused ja kitsendused ning kehtestas Venemaa territooriumil elunevate vähemusrahvuste ja etnograafiliste gruppide vaba arenemise.

Vastavalt nii sellele deklaratsioonile kui ka oma rahvuspoliitika põhimõtetele tunnustas Nõukogude valitsus Soome vabariigi täielikku riiklikku sõltumatust. Ettekande Soome sõltumatusest tegi seltsimees Stalin Ülevenemaalise Kesktäitevkomitee istungil 22. detsembril 1917. aastal.

Nõukogude poliitika alused rõhutatud rahvaste suhtes olid formuleeritud ja välja arendatud dokumendis, mis on samuti kirjutatud seltsimees Stalini poolt ja avaldatud V. I. Lenini ja J. V. Stalini allkirjadega. See oli läkitus «Kõigile Venemaa ja Ida töötavatele muhameedlastele», dateeritud 3. detsembril 1917. aastal. Nõukogude valitsus pöördus muha-

¹ «Pravda» 16. novembrist (3. novembrist vkj.) 1917. a.

meedlaste kui rõhutatud rahvaste kõige arvukama osa poole, kelle arv ulatub sadadesse miljonitesse.

Läkitus rõhutas Venemaal toimuvate ja kogu maailmas vastukaja leidvate ajalooliste sündmuste suurust. «Vene revolutsiooni suur vabastushüüd leidis vastukaja kõigi Lääne ja Ida tööliste poolt. Variseb kapitalistliku röövimise ja vägivalda võim. Maa põleb imperialistlike kiskjate jalge all.»¹ Läkitus teatas Ida muhameedlastele — pärslastele ja türklastele, araablastele ja hindudele, et Nõukogudemaa toob rõhutatud rahvastele vabaduse ja kaitseb nende õigusi, et ta rajab oma suhted Ida rahvastega vastastikuse austamise, sõpruse ja võrdõigushikkuse alustele.

Nõukogude valitsuse läkitused rõhutatud rahvastele, Nõukogude riigi leninlik-stalinlik rahvuspoliitika, kõik tema välispoliitilised aktid avaldasid määratu suurt mõju mitte ainult Läänele, vaid ka kogu Idale. Idamaa rahvad olid virgunud teadlikule poliitilisele võitlusele. Oktoobri leek kutsus esile hulgalisi revolutsiooniliste tulekahjude puhkemisi kogu Idas. Asumaade rahvaste võitlus oma vabaduse eest liitus Euroopa rahvaste võitlusega revolutsiooni ja sotsialismi eest.

Seltsimees Stalin ütleb: «...ei võinud Oktoobrerevolutsioon piirduda Venemaa territoriaalsete raamidega. Imperialistliku maailmasõja ja laiades rahvahulkades valitseva üldise rahulolematuse õhkkonnas pidi ta paratamatult üle kanduma naabermaadesse. Imperialismist lahkulöömine ja Venemaa vabastamine röövsõjast; salalepingute avaldamine ja pühalik loobumine võõraste maade vallutamise poliitikast; rahvusliku vabaduse väljakuulutamine ja Soome iseseisvuse tunnustamine; Venemaa kuulutamise «nõukogude rahvusvabariikide föderatsiooniks» ja nõukogude võimu poolt maailma heidetud sõjahüüd: astuda otsustavasse võitlusse imperialismi vastu — kõik see ei saanud tõsist mõju avaldamata jätta orjastatud Idale ja verest nõretavale Läänele.»²

Nõukogude valitsuse üritused nii välispoliitikas kui ka riigi siseelus omasid suurt rahvusvahelist tähtsust. Kogu maailma nähes andis Nõukogudemaa hoobi kapitalistlikule süsteemile, hävitades kõik ahelad, milledega Venemaa oli needitud imperialistliku rinde külge.

¹ «Pravda» 5. detsembrist (22. novembrist vkj.) 1917. a.

² J. V. Stalin, Teosed, 4. kd. Tallinn, 1948, lk. 158.

27. detsembril 1917. aastal andis Nõukogude valitsus määruse pankade natsionaliseerimise kohta. 10. jaanuaril 1918. aastal annulleeriti tsaari- ja Ajutise Valitsuse riiklikud laenud, sealhulgas ka kõik välislaenud; 22. aprillil 1918. aastal natsionaliseeriti väliskaubandus ja teostati väliskaubanduse monopol. 28. juunil 1918. aastal kuulutati Rahvakomissaride Nõukogu dekreediga välja üldine tööstuse natsionaliseerimine, millega viidi lõpule senised üritused tööstuse natsionaliseerimise alal. Kõik need ja paljud teised revolutsioonilised ümberkujundamised olid ühtlasi löögiks väliskapitalile, tema omandile Venemaal, tema poliitilistele positsioonidele ja tema mõjule väljaspool meie maa piire.

Oktoobrirevolutsiooni esimestest päevadest alates innustab Nõukogude riik kogu maailma töötavat rahvast võitlusele enda vabastamise eest, demokraatliku rahu ja sotsialismi eest.

Ameerika, euroopa ja jaapani imperialistid kui Nõukogude Venemaa vastase relvastatud interventsiooni organiseerijad ja sellest osavõtjad

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võit kutsus esile suure ärevuse ja metsiku viha kogu maailma imperialistide keskel.

Otsekohe pärast Oktoobrirevolutsiooni asusid imperialistlikud riigid nõukogudevastase relvastatud interventsiooni ettevalmistamisele ja teostamisele.

Juhtiv osa nõukogudevastase relvastatud interventsiooni organiseerimises ja teostamises kuulus ameerika rööv-imperialismile. Oma nõukogudevastase, interventsionistliku poliitikaga, nagu tähendas Lenin, «avasid ameerika miljardärid, need kaasaegsed orjapidajad, eriti traagilise lehekülje verise imperialismi verises ajaloos»¹.

Ameerika Ühendriikide valitsevad ringkonnad seadsid oma röövelliku, rahvaste verest nõretava poliitika peaesmärgiks Nõukogude riigi hävitamise, kapitalistliku süsteemi ühtsuse taastamise, Venemaa tükeldamise ja tema muutmise imperialistlike riikide, eelkõige sõjas miljonite tapetud

¹ V. I. Lenin, Teosed, 28. kd., lk. 44 (v. k.).

ja vigastatud inimeste verel ja kannatustel kohutavalt rikastunud Ameerika Ühendriikide monopolistide asumaaks.

Ameerika imperialistidele, kes teenisid pööraselt suuri kasumeid sõjalistelt tellimustelt, oli sõja lõpetamine ebatulus. Olles huvitatud verise tapatalgu jätkamisest, võtsid nad metsiku vihaga vastu Nõukogude valitsuse üleskutse õiglase rahu loomiseks ja lükkasid tagasi Nõukogude riigi ettepanekud. «Just inglise-prantsuse ja ameerika kodanlus», kirjutab Lenin, «ei võtnud meie ettepanekut vastu, just tema keeldus isegi kõnelemast meiega üldisest rahust! Just tema reetis kõigi rahvaste huvid, just tema venitas pikale imperialistliku tapatalgu!»¹

Imperialistliku maailmasõja ajal ennenägematult rikastunud, kasutasid ameerika miljardärid oma majanduslikku võimsust igasuguste nõukogudevastaste jõudude laialdaseks finantseerimiseks ja nende materiaalseks varustamiseks toiduainetega, varustuse, sõjaväeriietuse, relvade ja laskemoonaga. Välismaise relvastatud interventsiooni ja kodusõja ajajärgul ei olnud ühtegi valgekaartlasest bandiiti, keda ameerika imperialistid poleks abistanud. Nemad pidasid ülal Koltšakki, Denikinit, Millerit, Judenitšit, Wrangelit ja teisi meie kodumaa vihasemaid vaenlasi. Ameerika Ühendriigid püüdsid alati etendada otsustavat osa Nõukogude Venemaa vastases interventsioonis, et ahmida enesele kõige suuremaid palasid imperialistide kavatsetavas Venemaa koloniaalses jagamises.

Ameerika Ühendriigid aitasid kogu jõuga ja igati kaasa rahvusvahelise reaktsiooni jõudude tugevdamisele ja konsolideerumisele tema metsikus ja verises võitluses Nõukogude Venemaa vastu. Ameerika imperialistid olid interventsiooni nii sõjalis-strateegiliste plaanide kui ka Venemaa territoriaalse tükeldamise ja koloniseerimise plaanide väljatöötamise algatajateks ja sellest aktiivseteks osavõtjateks. Ameerika monopolistide taotlusest meie kodumaa rahvaste koloniaalseks orjastamiseks rääkis küünilise avameelsusega Ameerika Ühendriikide saadik Francis, kes pöördus järelepärimisega Ameerika Ühendriikide riigisekretäri poole: «Milline on Teie arvamine selle kohta, et Venemaaga talitada niisama nagu Hiinaga?» On vaja meelde tuletada, et imperialistid pidasid tol ajal Hiinat maaks, mis on nende poolt kõige täielikumalt ja igakülgsemalt orjastatud.

¹ V. I. Lenin, Teosed, 28. kd., lk. 46—47 (v. k.).

Ameerika Ühendriikide valitsevad ringkonnad olid Nõukogude Venemaa näljablokaadi peamisteks organiseerijateks ja algatajateks, et kägistada nõukogude võim, alustades sel teel veel metsikumate ja barbaarsemate võitlusmeetodite kasutamist tööliste ja talurahva riigi vastu. Ameerika valitsuse teadaandes Nõukogude riigi suhtes näljablokaadi sisseseadmise kohta tunnistatakse avalikult, et selle blokaadi eesmärgiks on nõukogude võimu kukutamine, mistõttu blokaad kestab nii kaua, kuni «bolševikud püsivad võimul ja viivad läbi oma rahu sõlmimise programmi». Ameerika inimsööjad tunnistasid avalikult, et Nõukogude valitsuse rahuettepanekud tekitavad neis elajalikku raevu, kuna need ohustavad miljardäride tohutuid kasumeid sõjast. Kaasaja tingimustes määratsevad Ameerika Ühendriikide ja Inglise valitsused Nõukogude rahuarmastavate ettepanekute puhul niisama nagu kolmkümmend kolm aastat tagasigi. Kuid nüüd kaitseb rahuüritust koos Nõukogude Liiduga võimas ja organiseeritud rahuvõitlejate armee kogu maailmas.

Nõukogudevastase relvastatud interventsiooni organiseerimises ilmnas mitte ainult ameerika verise imperialismi rõõvellik olemus, vaid ka temale iseloomulikud diplomaatilised võitlusvõtted. Ameerika Ühendriigid püüdsid hoida varjus, igati salata ja maskeerida oma tõelist osa võitluses Nõukogude riigi vastu. Selle kahepalgelisuse abil lootsid Ameerika Ühendriigid tõmmata laiemalt sõtta Nõukogude riigi vastu teisi kapitalistlikke maid, kasutada sõjas rohkem võõraid käsi. Teisest küljest kavatsesid Ameerika Ühendriigid demagoogiliste ja valelike kinnituste abil petta meie maa rahvaid ja seda kiiremini neid orjastada. Ameerika imperialismi kui rahvaste vabadusliikumiste timuka ja kägistaja pale paljastati igakülgselt V. I. Lenini poolt. Lenin nimetas ameerika imperialismi kõige reaktsioonilisemaks, kõige metsikumaks, väikesi ja nõrku rahvaid kägistavaks, kogu maailmas reaktsiooni taastavaks imperialismiks.

Nõukogude Venemaa territooriumile rõõvellikult sisse tunginud ja ameerika anastajate innustamisel ning organiseerimisel koletislikke kuritegusid toimepaneivate interventide esiridades olid Ameerika Ühendriikide relvastatud jõud.

Eriti laialdaselt püüdsid Ameerika Ühendriigid kasutada Nõukogude Venemaa vastu imperialistlikku Jaapanit. Ameerika Ühendriikide valitsevate ringkondade plaanide teosta-

mise takistuseks kujunesid põlised ameerika-jaapani imperialistlikud vastuolud, mis olid äärmiselt teravnenud nende kahe riigi võitluse tõttu Hiina pärast. 1917. aasta novembris kirjutas Ameerika Ühendriikide riigisekretär Lansing alla Jaapani erakorralise missiooni juhi Isiiga kokkuleppele Hiina küsimuses. Ameerika Ühendriigid tegid mõningaid järeleandmisi Jaapanile, nõustudes tunnustama viimase «spetsiaalseid huvisid» Hiinas. Selle Ameerika Ühendriikide «järeleandlikkuse» põhjuseid selgitavad Lansingi isikliku arhiivi dokumendid. Need dokumendid tõendavad, et Jaapan nõustus vastutasuks Ameerika Ühendriikide «järeleandmistele» toetama Ameerika plaane Nõukogude Kaug-Ida ja Siberi vallutamise suhtes. Saades Jaapanilt kinnituse, teatas Lansing, et Jaapanil ei ole ustavamamat sõpra kui Ameerika. Üheaegselt arutati läbi küsimus Hiina vägede sunniviisilisest kasutamisest nõukogudevastaseks interventsiooniks. Ameerika Ühendriigid pidid Hiina vägesid relvastama, Jaapan aga kohustus paiskama need väed Nõukogude Kaug-Idasse.

Lansingi-Isii räpane tehing, mis teostati imperialistlike gangsterite poolt Nõukogude riigi ja Hiina rahvaste arvel, iseloomustab täiel määral nii ameerika monopolistide anastuslikke plaane kui ka neile omaseid tegevusmeetodeid. Ühtlasi andis see tehing tunnistust imperialistlike vastuolude teravusest Ameerika Ühendriikide ja Jaapani vahel. Ameerika Ühendriigid, olles lubanud Jaapanile tunnustada tema «spetsiaalseid huvisid» Hiinas, valmistasid tegelikult ette nii Nõukogude Kaug-Ida ja Siberi kui ka Hiina anastamist; Jaapan omakorda, olles lubanud Ameerika Ühendriikidele kaasabi Nõukogude maa-alade anastamises ja esinedes Nõukogude riigi vihaseima vaenlase osas, valmistas ette nii Hiina kui ka Nõukogude Kaug-Ida ja Siberi anastamist, hoopiski kavatsemata tuua kastaneid tulest välja Ameerika Ühendriikide jaoks.

Ameerika Ühendriikide valitsevais ringkondades valmis koletislik mõte saksa imperialismi tääkide kasutamisest Nõukogude riigi vastu. Sel ajal, kui Ameerika Ühendriikide, Inglise ja Prantsuse valitsused, püüdes kiskuda Nõukogude Venemaad sõtta Saksamaa vastu, nõudsid Venemaalt Entente'i riikide poolt tsaarivalitsusele peale sunnitud ränkade lepingutingimuste täitmist, nimetasid Ameerika Ühendriikide silmapaistvad poliitikategelased Saksamaad oma liitlaseks võitluses Nõukogude riigi vastu. Sel eesmär-

gil, et Saksamaa saaks koondada kõik oma jõud nõukogudevastaseks sõjaretkeks ega tunneks muret oma läänerinde pärast, katkestasid Ameerika Ühendriigid, Inglismaa ja Prantsusmaa 1917. aasta oktoobrist alates aktiivsed lahinguoperatsioonid sõjarinnetel Saksamaa vastu. 28. novembril 1917. aastal võtsid Ameerika Ühendriigid koos Inglismaa, Prantsusmaa, Itaalia ja Jaapaniga vastu otsuse kõigi oma relvastatud jõudude koondamise kohta laialdase nõukogudevastase interventsiooni teostamiseks, eesmärgiga meie maad tükeldada ja koloniaalselt orjastada. Selle otsuse ühes punktis oli öeldud, et «liitlased võtavad kõik abinõud tarvitusele, et sisse seada tegelik kontroll Vene välispoliitika arenemise üle. Selle kontrolli teostamisel jääb peaosaks Ameerika Ühendriikidele ja Jaapanile».

Juba tol ajal maailmavalitsemist ihkava ameerika imperialismi nõukogudevastane ja antidemokraatlik anastuslik programm esitati president Wilsoni poolt läkituses kongressile 8. jaanuaril 1918. aastal. Wilsoni «14 punkti», milledest see läkitus koosnes, seadis ameerika imperialism vastu Lenini rahudekreedile. Püüdes anda Ameerika Ühendriikide kiskjalikule programmile demokraatlikku maski, nimetas Wilson selle «üldise rahu programmiks». Kuid kõik selle programmi punktid tunnistasid seda, et ameerika imperialism on teinud oma ülesandeks võitluse maailma valitsemise eest, kogu Euroopa ja Aasia rahvaste koloniaalse orjastamise, suurriikide valduste põhilise ümberjaotamise, meredel valitsemise, maailma kaubanduse, turustuse ja toorainete turgude ning kapitalimahutuste sfääride enda kätte haaramise eest. Wilsoni «14 punkti» olid täis elajalikku viha Nõukogudemaa vastu ja püüdu hävitada nõukogude võim. Wilson kutsus kapitalistlikku maailma segama end meie maa siseasjadesse ja osutama «kaasabi» Venemaale tema poliitilise arengusuuna ja rahvuspoliitika küsimuste otsustamisel, s. o. sundima talle peale asumaade režiimi. Wilsoni «14 punktis» pole nimetatud ühegi sõnaga Saksamaa küsimust. See muidugi polnud juhuslik. Ameerika Ühendriigid jätkasid oma plaanide sepitsemist saksa imperialismi kasutamise kohta Nõukogude riigi vastaseks võitluseks.

Varsti leidis Ameerika Ühendriikide valitsus, et isegi Wilsoni «punktid» ei ole küllaldased. Suures saladuses esitati uued «14 punkti», mis nimetati «kommentaarideks 14 punkti juurde». Ameerika Ühendriikide valitsus deklareeris

uutes «14 punktis», et Ameerika Ühendriikide välispoliitika peamiseks eesmärgiks on Venemaa täielik tükeldamine reaks koloniaalseteks riikideks, kusjuures Venemaast eraldatakse Poola, Leedu, Läti, Soome, Ukraina, Kaukaasia, Kesk-Aasia, Siber jne.

Teisteks nõukogudevastase relvastatud interventsiooni peamiseks organiseerijateks ja osavõtjateks peale Ameerika Ühendriikide olid Inglise, Prantsuse ja Jaapani imperialistlikud valitsevad ringkonnad. Nõukogudevastase relvastatud interventsiooni poliitikat teostasid imperialistlikud riigid ühiselt, kuigi samal ajal üksteisega ägedat võitlust pidasid loodetava saagi jagamise pärast. Inglise valitsus, kavatsedes haarata suurema osa Venemaa territooriumist enda kätte, püüdis Ameerika Ühendriike nõukogudevastaste sõjakäikude juhtimisest kõrvale suruda. Interventide ja valgekaartlaste kõigi jõudude ülemjuhataja funktsioonid võttis enda kätte Churchill, kes kehastab tänapäevani inglise koloniaalse röövelliku imperialismi jõledamaid külgi. Prantsusmaa pretendeeris imperialistide nõukogudevastaste sõjakäikude jaoks suurtükiliha peahankija osale. Ameerika Ühendriikide, Inglise, Prantsuse ja Jaapani intervendid püüdsid üksteist nende poolt Nõukogudemaal toimepandavate veriste kuritegudega üle trumbata.

Ameerika-inglise-prantsuse imperialistide abistajateks ja kaasosalisteks nende verises võitluses maailma esimese Nõukogude riigi vastu olid parempoolsed sotsialistid. Nii Inglise leiboristlikud liidrid kui ka Prantsuse parempoolsete sotsialistide peamehed astusid häbistavasse nõukogudevastasesse blokki monopolistliku kodanlusega ja varjasid oma valeliku «sotsialistliku» fraseoloogiaga imperialistlike mõrvarite kuritegusid Nõukogudemaal.

Entente'i ülemnõukogu võttis vastu eriotsuse, mille järgi interventsiooni eesmärgiks oli mitte ainult nõukogude võimu kägistamine, arveteõiendamine revolutsiooniliste tööliste ja talupoegadega, vaid ka Venemaa kui iseseisva ja tervikliku riigi likvideerimine. 23. detsembril 1917. aastal kirjutati alla ametlikule Inglise-Prantsuse kokkuleppele Venemaa jagamise kohta; Inglismaa pidi saama Taga-Kaukaasia, Põhja-Kaukaasia, Kesk-Aasia ja meie maa põhjaosa Murmanskist Uraalini; Prantsusmaale lubati Ukraina, Bessaraabia ja Krimm. Kokkulepe nägi ette interventide nõukogudevastaste sõjakäikude laialdase finant-

seerimise ning varustamise ja valgekaartlaste osavõtmise interventsioonist.

Nõukogude võimu kehtestamise esimestest päevadest alates meie maal muutus Venemaal asuv välisriikide diplomaatiline korpus, mille vanemaks oli Ameerika Ühendriikide saadik Francis, spionaaži, diversioonide ja nõukogudevastaste vandenõude peastaabiks. Välismaa diplomaatilised missioonid organiseerisid kontrrevolutsiooni, jämedalt ja ülbelt vahele segades Venemaa siseasjadesse. Imperialistliku salaluure ülesannetel ja tihedas kontaktis sellega tegutsesid nõukogude rahva vihaseimad vaenlased: monarhistid, menševikud, esseerid, trotskistid ja buhaarinlased. Juhituna metsikust vihast Nõukogude riigi vastu, esinesid nad välismaa kapitali tahte vahetute täitjatena nõukogudevastaste vandenõude ja mässude organiseerimise alal.

Saksa imperialistid võtsid Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni vastu samasuguse vihaga nagu teistegi maade imperialistid. Saksamaa valitsevad ringkonnad käisid ringi Nõukogude riigi vastase sõjakäigu plaanidega, millede eesmärgiks oli Nõukogude riigi hävitamine ja kogu Venemaa territooriumi anastamine. Kuid peale ägeda ja õela iha hävitada Nõukogude riik juhindusid saksa anastajad ka püüdest saavutada võitu Entente'i üle selles pöörases võitluses, mis pidi otsustama küsimuse, milline suurriikidest jääb valitsevaks kapitalistlikus maailmas lähemaks ajaks.

Kapitalistlike suurriikide leeris olid olemas teravad imperialistlikud vastuolud, mis kutsusid esile esimese maailmasõja ja mis sõja käigus veelgi süvenesid. Nõukogude diplomaatiale avanes võimalus kasutada neid imperialistide vastuolusid interventsiooniorganiseerijate salasepitsuslike plaanide nurjaajamiseks. Ja selle tähtsa ning raske ülesande lahendas Nõukogude diplomaatia Lenini ja Stalini juhtimisel hiilgavalt. V. I. Lenin ütles hiljem: «... me kasutame õigesti saksa ja ameerika imperialismi vaenu... me lõime endale kaitse korruga mõlema imperialismi jälitamise vastu»¹.

¹ V. I. Lenin, Teosed, 31. kd., lk. 411 (v. k.).

Bresti rahu sõlmimine kui löök rahvusvahelise imperialismi nõukogudevastastele plaanidele

Nõukogude valitsuse rahuettepanekud, mis olid adresseeritud kõigile sõdivatele maadele, lükati tagasi nii Ameerika Ühendriikide, Inglise kui ka Prantsuse valitsevate ringkondade poolt, kes jätkasid oma salakavala nõukogudevastase plaani haudumist — kiskuda Nõukogude Venemaa sõtta Saksamaaga, kasutada Saksa armeed sõjakäiguks Nõukogude riigi vastu, püüdes sel teel nõrgestada ka Saksamaad.

Ameerika, inglise ja prantsuse imperialistid, tihedas liidus parempoolsete sotsialistidega, vene kodanluse ja mõisnikega, menševike ja esseeridega ning iga liiki monarhistidega, arendasid metsikut kampaaniat Nõukogude Venemaa ja Saksamaa vahelise sõja eest. Rahvusvahelise reaktsiooni käsilasteks selles kuritegelikus ürituses olid trotskistlik-buhaarinlikud äraandjad kodumaa reeturid, kes alustasid ägedaid rünnakuid leninlik-stalinlikule rahupoliitikale.

Nõukogude valitsus taotles üldist rahu. Kuna Ameerika Ühendriigid, Inglismaa ja Prantsumaa aga keeldusid rahu läbirääkimisi pidamast, tuli Nõukogude valitsusel alustada separaatseid läbirääkimisi Saksamaaga. Nõukogude valitsus saavutas Saksamaa nõusoleku rahuläbirääkimisteks, mis algasid Brestis 22. detsembril 1917. aastal. Avanes reaalne võimalus rahu sõlmimiseks.

Läbirääkimiste käigus ilmnasid Saksamaa anastuslikud ihad, kes püüdis haarata enda kätte hiiglasuuri tükke Venemaa territooriumist. Kuid jätkata sõda Saksamaaga oli võimatu. Jätkata sõda — see tähendas «mängu panna vastsündinud Nõukogude vabariigi olemasolu. Töölisklassi ja talurahva ette kerkis vajadus vastu võtta rasked rahutingimused, taanduda sel ajal kõige ohtlikuma kiskja — saksa imperialismi eest, et saada aega hingetõmbamiseks, kindlustada nõukogude võim ja luua uus armee, Punaarmee, kes suudaks kaitsta maad vaenlaste kallaletungi vastu»¹.

Rahu allakirjutamise vastu tõusis kogu kontrrevolutsiooniline rämp, alates menševikest, esseeridest ning lõppedes kõige jultunumate valgekaartlastega, samuti trotskistide ja buhaarinlastega. «Nende joon oli selge: nad tahtsid ajada nurja rahuläbirääkimised, provotseerida sakslaste

¹ OK(b)P ajalugu. Lühikursus. Tallinn, 1952, lk. 194.

pealetungi, viia tule alla ales tugevnamata nõukogude võim, saata ohtu tööliste ja talupoegade saavutused.»¹

Reetur Trotski, olles nõukogude rahudelegatsiooni esimees Brestis, rikkus kurikavatsuslikult bolševike partei direktiive ja ajas 10. veebruaril 1918. aastal rahuläbirääkimised Saksamaaga nurja. Ta teatas sakslastele, et tema keeldub rahulepingule alla kirjutamast, kuid et Nõukogude Venemaa sõda pidama ei hakka, vaid demobiliseerib armee. Reetur Trotski kutsus tegelikult saksa anastajaid sisse tungima Nõukogudemaale. Raske on ette kujutada midagi koletislikumat kui see kuritegu.

Trotski keeldumine rahulepingule alla kirjutamast andis saksa imperialistidele vabad käed. See reetmine Trotski poolt andis neile põhjuse kallaletungiks Nõukogude Venemaale, teisest küljest aga kinnitas Trotski sakslastele, et nende sõda Nõukogude vabariigi vastu, kes demobiliseerib oma armeed, kujuneb kergeks sõjaliseks jalutuskäiguks.

18. veebruaril 1918. aastal tungisid Saksa, Austria-Ungari ja Türgi väed meie kodumaa kallale. Saksa imperialistid deklareerisid oma kavatsuse tükeldada Venemaa neljaks oma koloniaalseks «riigiks»: Ukrainaks, Kagu liiduks, Suurveneks ja Siberiks. Ameerika Ühendriikide imperialistid olid juba kindlad nõukogude võimu peatses krahhis.

Lenin ja Stalin kuulutasid sotsialistliku isamaa hädaohus olevaks. Bolševike partei üleskutsel tõusis nõukogude rahvas üles pühaks vabadussõjaks saksa relvastatud jõukude vallutusretke vastu. Saksa intervendid pörkasid oma kodumaad kangelaslikult kaitsva noore Punaarmee otsustavale vastupanule. Narva ja Pihkva all, samuti Ukrainas, andis Punaarmee tõsiseid lööke vaenlasele, pannes tema edasiliikumise seisma. Neil 1918. aasta võitluspäevil lahingutes saksa anastajate vastu sündis Punaarmee. 23. veebruar — saksa interventidele antud vastulöögi päev — sai Punaarmee sünnipäevaks.

Kartes nõrgestada oma jõudu sõjas Nõukogude riigi vastu, nõustus Saksamaa sõlmima rahu. 3. märtsil 1918. aastal kirjutati alla rahulepingule ühelt poolt Nõukogude Venemaa ja teiselt poolt Saksamaa ja tema liitlaste vahel röövvalutajate poolt meile ette pandud rasketel tingimustel. Trotski reeturlikkuse tõttu kujunesid rahutingimused tunduvalt raskemaks. Trotskistid ja buhaarinlased, taotledes nõu-

¹ UK(b)P ajalugu. Lühikursus, lk. 194—195.

kogude võimu kukutamist, jätkasid metsikuid kallaletunge bolševike parteile. Nagu nõukogudevastase parempoolse trotskistliku bloki protsessil 1938. aasta algul kindlaks tehti, «olid Buhharin ja tema poolt juhitud «pahempoolsete» kommunistide rühm koos Trotski ja «pahempoolsete» esseeridega tol ajal, nagu selgub, salajases vandenõus Nõukogude valitsuse vastu. Buhharin, Trotski ja nende vandenõu osalised, nagu selgub, seadsid endale eesmärgiks nurja ajada Bresti rahuleping, areteerida V. I. Lenin, J. V. Stalin, J. M. Sverdlov, tappa nad ja moodustada buhaarinlastest, trotskistidest ja «pahempoolsetest» esseeridest uus valitsus»¹.

Nõukogude rahva vaenlastele anti piiri tagant uut abi: Ameerika Ühendriikide president Wilson, marru aetuna sellest, et tema plaan — hävitada nõukogude võim saksa täa- kidega — läbi kukkus, otsustas aidata trotskiste ja buhaarinlasi Bresti rahulepingu ratifitseerimise nurjaajamises. Selle eesmärgiga saatis ta Erakorralisele IV Ülevenemaalisele Nõukogude Kongressile, kes tegeles lepingu ratifitseerimisega, provokatsioonilise telegrammi, milles avaldas oma «poolehoidu» vene rahvale tema sõjas Saksamaaga.

Nõukogude kongress ajas Ameerika presidendi provokatsioonilise kavatsuse nurja. Bresti rahuleping ratifitseeriti, kongressi vastuses Wilsoni telegrammile aga avaldati kindlat veendumust selles, et saabub «see õnnelik aeg, mil kõigi kodanlike maade töötavad rahvahulgad kukutavad kapitali-ikke ja kehtestavad sotsialistliku ühiskondliku korra, mis on ainuüksi võimeline tagama kõigile töötajatele kindlat ja õiglast rahu kui ka kultuuri ja heaolu»².

Bresti rahu sõlmimine oli purustavaks löögiks salakavala- latele nõukogudevastastele plaanidele, mida lääne-euroopa imperialistid, eesotsas Ameerika Ühendriikide monopolistidega, pidevalt haudusid. Bresti rahu oli Nõukogude välis- poliitika suurimaks võiduks, mis hoidis ära agressiivsete imperialistlike suurriikide ühinemise Nõukogude riigi vastu. Bresti rahu, nagu seda nägid geniaalselt ette Lenin ja Stalin, osutus Saksamaale mitte võiduks, vaid lüüasaamiseks, kogu rahvusvahelise imperialismi lüüasaamiseks.

Bresti rahu näitas Nõukogude välispoliitika tarkust. See oli leninlik-stalinliku välispoliitilise strateegia klassikaliseks näidiseks, — strateegia, mis õpetab, kuidas kasutada

¹ ÜK(b)P ajalugu. Lühikursus, lk. 196.

² «Izvestija» 16. märtsist 1918. a.

imperialismileeris olevaid vastuolusid vaenlase jõudude lõhestamiseks ja sotsialismi positsioonide kindlustamiseks. «Brest», ütles V. I. Lenin, «on tähtis selle poolest, et me esmakordselt nii hiiglaslikult suures mastaabis, keset määratu suuri raskusi, oskasime kasutada imperialistidevahelisi vastuolusid nii, et lõpptulemusena võitis sotsialism»¹.

Nõukogude riigi välispoliitika välismaise relvastatud interventsiooni vastu võitlemise ajajärgul

Varsti pärast imperialistide plaanide nurjumist, kes kavatsesid purustada Nõukogude riigi Saksamaa abil, paiskasid Ameerika Ühendriigid, Inglismaa, Prantsusmaa ja Jaapan oma väed meie kodumaa vastu. Inglise, prantsuse, jaapani ja ameerika imperialistid alustasid relvastatud interventsiooni ilma sõda kuulutamata. Innustatuna ameerika imperialismi poolt ja selle juhtimisel hiilisid «tsiviliseeritud» röövlid salaja, varga kombel, meie maa piirile ja maandasid oma sõjaväed Venemaa territooriumile.

Interventide ja nende käsikute-valgekaartlaste vaenulikule aktile vastas nõukogude rahvas, keda juhtis bolševike partei, eesotsas Lenini ja Staliniga, Oktoobri suurte võitude kaitseks isamaasõjaga.

Põhjust ja Kaug-Idast Nõukogude Venemaale sisse tunginud Ameerika sõjaväed koos teiste interventidega tapsid ja piinasid barbaarselt, ebainimlikul kombel, töölisi ja talupoegi, röövisid ja hävitasid meie kodumaa rikkusi. Ligemale veerand sajandit enne hitlerlasi organiseerisid ameerika-inglise timukad nende poolt okupeeritud rajoonides «surma-vabrikuid». Nad ehtasid tiheda vanglate ja koonduslaagrite võrgu, hävitasid neis nõukogude inimesi. Kogu interventide tee nõretas süütute ohvrite verest. Ameerika imperialistid ja nende sõjavägi panid toime suuri kuritegusid meie rahva vastu. Ameerika imperialistide käed nõretavad vene inimeste verest. Nõukogude rahvas ei unusta ega andesta iialgi ameerika mõrvaritele meie maal toime pandud kuritegusid. Ameerika Ühendriikide verine timukaosa paljastati tollal otsekohe Nõukogude valitsuse poolt terve maailma ees. Nõukogude valitsus näitas otse ja selgesti, et

¹ V. I. Lenin, Teosed, 31. kd., lk. 411 (v. k.).

Ameerika valitsejate peamees Wilson on «Arhangelski röövretke ja Siberi sissetungi president», et Ameerika Ühendriikide valitsevad ringkonnad tahavad «vene rahva verd ja vene kodanike elusid», taotlevad «kogu Venemaa territooriumi orjastamist ja verega üleujutamist», «vene rahvalt nii rahalise maksu kui ka Venemaa looduslike rikkuste näol andamite saamist ja oma maaomandi suurendamist».¹

Inglise väed tungisid Nõukogudemaale nii põhjast ja Kaug-Idast kui ka lõunast (Kesk-Aasiasse ja Kaukaasiasse). Briti inimsööjad, kellel on suuri kogemusi arve-õiendamise alal Suurbritannia asumaade rahvastega, panid ka nõukogude inimeste vere lausa ojadena voolama.

Prantsuse väed tungisid sisse Krimmi ja Nõukogude Ukrainasse ja võtsid osa ka ühendatud interventsioonist Põhjas. Jaapani anastajad koos Ameerika Ühendriikide ja Inglismaaga alustasid nõukogudevastast interventsiooni Kaug-Idas, kus see osutus eriti kauakestvaks ja veriseks.

Entente'i riikide relvastatud interventsioon Nõukogude Venemaa vastu algas sel hetkel, mil saksa imperialistid, rikkudes Bresti rahulepingu tingimusi, tungisid Balti riikidesse, Soome, Ukrainasse, Valgevenesesse ja Krimmi. Saksa imperialismi abimehed Türgis aga tungisid Taga-Kaukaasiasse, vallutades Karsi, Ardagani, Batumi ja Bakuu. Türgi röövvallutajad röövisid ja laastasid vallutatud Nõukogude territooriumi samuti nagu saksa kolonisaatoridki, piinasid elanikkonda ja mõnitasid teda ülbelt. Entente'i interventide sissetung oli löögiks seljatagant Nõukogude vägedele, kes olid tegevuses Saksa ja Türgi vägede kallaletungi tagasilöömisega.

Alustanud nõukogudevastast avantüüri Kaukaasias, okupeerinud Ukraina ja teised meie kodumaa osad, mässis Saksamaa end pikka, raskesse ja temale perspektiivitusse sõtta Nõukogudemaa rahvaste vastu. Selles sõjas hävitasid nõukogude inimesed saksa parimad väed, mille tõttu Saksamaa ei suutnud koguda küllaldasi jõude sõjategevuseks Läänerindel. Saksa imperialismi anastuslik poliitika, mis oli vastandiks Nõukogude riigi poolt teostatavale vabastuslikule, revolutsioonilisele poliitikale, viis Saksa armee moraalsele laostumisele. Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni mõjul oli küpsemas revolutsioon

¹ «Pravda» 26. oktoobrist 1918. a.

Saksamaal, Austria-Ungaris, Bulgaarias. Saksamaa tunnistas enda võidetuks ja nõustus sõlmima vaherahu Entente'i riikidega. 13. novembril 1918. aastal annulleeriti Bresti leping Ülevenemaalise Kesktäitevkomitee otsusega.

Entente'i riikide ja Saksamaa vahel sõlmitava vaherahu tingimused kajastasid täiel määral Ameerika Ühendriikide, Inglismaa ja Prantsusmaa nõukogudevastaseid plaane, kes jätkasid taotlusi kasutada Saksamaa relvastatud jõude võitluseks Nõukogude Venemaa vastu. Vaherahu-tingimustesse võeti punkt, mis tunnistas ametlikult, et lääneriigid sanktsioneerivad ja kõigiti toetavad Nõukogude maa-alade okupeerimist Saksamaa poolt. Sealjuures loodeti veelgi laialdasemalt kasutada saksa täake sõjaks Nõukogude riigi vastu. Hoolimata sellest et Saksamaa oli löödud sõjas ja kapituleerunud, pidi nõukogude rahvas oma maad saksa ikkest vabastama relvade jõul. 1918. aasta lõpul löid Punaarmee ja nõukogude partisanid puruks saksa anastajad, kihutades nende viletsad riismed välja Nõukogudemaa piiridest.

1919. aasta jaanuaris algas Pariisis inglise-prantsuse-ameerika imperialistliku koalitsiooni riikide «rahukonverents». Ameerika president Wilson saabus Pariisi «rahukonverentsile» Nõukogude vabariigi hävitamise ja Venemaa täielikult osadeks tükeldamise programmiga. Eriti taotlesid Ameerika Ühendriigid Venemaast eraldatud Kaukaasia rajoonide omandamist «mandaadi» kehtestamise korras. Selle konverentsi peamiste organiseerijate — Ameerika presidendi Wilsoni, Inglise peaministri Lloyd George'i ja Prantsuse peaministri Clemenceau nõupidamised, mis toimusid rangemas saladuses, kujutasid endast ülemaailmse reaktsiooni ja kontrrevolutsiooni peastaapi. Kõik selle staabi jõupingutused olid suunatud nõukogudevastase interventsiooni laiendamisele, Nõukogude riigi purustamisele. Üheaegselt töötati selles staabis välja abinõud revolutsioonilise liikumise mahasurumiseks Läänes ja Idas. Pariisi «rahukonverentsi» ninameeste poolt planeeritava sõjajärgse maailmakorralduse kavade peamiseks sisuks olid nende nõukogudevastased ja antidemokraatlikud kavatsused.

Imperialistlikele sõjajärgse maailmakorralduse plaanidele vastandatuna oli olemas Lenini ja Stalini poolt esitatud demokraatliku rahu programm. See programm avaldas määratu suurt revolutsioneerivat mõju kogu inimkonnale ja oli võimsaks võitlusteguriks Pariisi «rahuloojate» plaa-

nide vastu. Nõukogude demokraatliku rahu programm, mille võtsid omaks miljonid kapitalistlike maade töötajad, paljastas imperialismi röövellikke plaane. See programm oli seatud neile vastu vihase süüdistusaktina, mis naelutas imperialistide rahvavaenuliku, reaktsioonilise ja agressiivse poliitika häbiposti. Ta sundis imperialistliku leeri peamehi Nõukogudemaad hirmuvärinaga silmas pidama, võtma tarvitusele komplitseeritumaid ja keerulisemaid manöövreid rahvaste petmiseks.

Pariisi «rahukonverentsil», selles ülemaailmse reaktsiooni ja kontrerevolutsiooni nõukogudevastases staabis, töötati välja kõige mitmekülgsemad plaane ja meetodeid võitluseks Nõukogude Venemaa ja tema võimsa revolutsioneeriva mõju vastu. Siin töötati välja Nõukogudemaa kägistamise plaane, tema vastu suunatud sõjakäikude plaane, siin arutati sõjategevuse käiku nõukogudevastase sõjalise interventsiooni rinnetel, koostati nõukogudevastaste armeede finantseerimise ja sõjalise varustamise eelarveid, siin otsustati Nõukogude riigi ümber «sanitaarse kordoni» loomise küsimus ja oli otsustamisel nõukogudevastasteks eesmärkideks Saksa armee kasutamise küsimus, siin valmistati hulgaliselt nõukogudevastaseid võltsinguid ja insinuatsoone, mida siis müüdav kodanlik ajakirjandus üle kogu maailma levitas. Ja kogu see Pariisi «rahukonverentsi» töö nurjatu külg oli varjatud tingliku nimetusega «Vene küsimus».

Nõukogude valitsus, Lenin ja Stalin, juhtides nõukogude rahva kangelaslikku võitlust vaenlaste vallutusretke vastu, organiseerides Punaarmee võite, pidasid samal ajal väsimatu energiaga võitlust rahu eest. «Sõda rahu eest», rõhutas Lenin, «oleme pidanud erakordse energiaga. See sõda annab suurepäraseid tulemusi. Sel võitlusväljal oleme avaldanud end kõige paremini, igatahes mitte halvemini kui Punaarmee tegevusväljal...»¹

Nõukogude rahuettepanekud, välismaise relvastatud interventsiooni tõeliste eesmärkide ja anastajate kuritegude paljastamine Nõukogude valitsuse poolt, jätsid sügava mulje välismaa töörahvale ja raskendasid Ameerika Ühendriikide ja lääneriikide valitsevate ringkondade interventsiooni laiendamise poliitika teostamist. Pealegi saavutas Nõukogude riik 1919. aasta algul tõelist edu võitluses vä-

¹ V. I. Lenin, Valitud teosed, II kd., lk. 459.

lismaise relvastatud interventsiooni ning kodanluse ja mõisnike kontrerevolutsiooni vastu.

Neis tingimustes otsustasid Ameerika Ühendriikide, Inglismaa ja Prantsusmaa valitsused peatada Punaarmee vägede pealetung diplomaatilise diversiooni teel ja kinnitada meie maa vallutatud territooriumid endile. Selle röövelliku plaani autoriteks olid Lloyd George ja Wilson, kes kirjutas oma abimeestele nõudis ettevalmistamist Venemaa viivitamatuks jagamiseks viieks asumaaks — Soomeks, Balti provintsideks, Venemaa Euroopa-osaks, Siberiks ja Ukrainaks.

Lloyd George ja Wilson panid ette kutsuda kokku rahukonverents, millest võtaksid osa nii nende poolt Venemaa territooriumil loodud igasugused välgekaartlikud marionett-«valitsused» kui ka Nõukogude riigi esindajad. Ameerika president ja Inglise peaminister varusid endile isehakanud arbitrite osa, kavatsedes esineda «vahendajate» osas valgekaartlaste ja Nõukogude Venemaa vahel ning kindlustada oma valgekaartlastest käsilastele võimalikult soodsamad «rahu»-tingimused. Konverentsi kokkukutsumise eeltingimuses nõudsid Wilson ja Lloyd George nii tulevaste konverentsist osavõtjate nõusolekut vaherahuks ja pealetungioperatsioonide katkestamiseks kui ka konverentsi «arbitrite» poolt tehtavate otsuste enestele kohustuslikeks tunnistamist. Seega kavatsesid Ameerika Ühendriigid ja Inglismaa selle sulimanöövri abil teostada Nõukogude riigi suhtes ettekirjutuse poliitikat. Nende eeltingimuste nõukogudevastane iseloom oli ilmne, seda enam et pealetungioperatsioone sooritas tol ajal Punaarmee. Juhul aga, kui imperialistide tingimused Nõukogude valitsuse poolt tagasi lükatakse, kavatsesid Lloyd George ja Wilson kuulutada Nõukogude riigi rahu vaenlaseks ja seletada sellega nende poolt juba ette ära otsustatud nõukogudevastase interventsiooni laiendamist.

Kodanlikud politikaanid kartsid, et Nõukogude delegatsiooni saabumine mõnesse Euroopa riiki kutsub esile rahva hulgas poolehoiu-meeleavaldusi Nõukogude riigile. Sellepärast otsustasid nad kutsuda konverentsi kokku ühel väheasustatud saartest kusagil Venemaa läheduses. Imperialistide valik langes Printsisaartele Marmara meres.

Nõukogude riigi valitsus, eesotsas Lenini ja Staliniga, nägi imperialistide provokatsioonilisi sepitsusi läbi ja ajas need nurja. Vastuseks Wilsoni raadiokõnele andis Nõuko-

gude valitsus 4. veebruaril 1919. aastal samuti raadio kaudu edasi oma avalduse. Selles märgiti, et kuigi Wilsoni kutse polnud adresseeritud Nõukogude Venemaale, ruttab välismaa ajakirjandus juba tõlgendama Nõukogude riigi positsiooni kui eitavat rahukonverentsi kokkukutsumise ettepanekute suhtes. Nõukogude valitsus teatas, et rahu huvides on ta valmis konverentsist osa võtma, astuma imperialistlike riikidega läbirääkimistesse ja läbi arutama nende riikide anastuslike nõudluste küsimuse. Nõukogude valitsus näitas, et imperialistlikud suurriigid kavatsevad oma anastuslikke nõudmisi silmakirjalikult varjata nende endi poolt loodud valgekaartlike «valitsuste» huvide «kaitsmise» vajadusega. Nõukogude valitsus ajas nurja Ameerika Ühendriikide kui ka Inglismaa kavatsuse asuda konverentsi «arbitrite» ossa. Edasi öeldakse Nõukogude valitsuse vastuses, et Nõukogude riik võib teha järeleandmisi välisriikidele laenude, mäe- ja metsatööstuse ning muude kontsessioonide andmise küsimustes.

Teatades oma valmisolekust konverentsist osa võtta, tõrjus Nõukogude valitsus kindlalt tagasi Ameerika Ühendriikide ja Inglismaa ettekirjutuse pealesurumise katsed ning tagas täielikult meie maa suveräänsuse eeloleval konverentsil. Nõukogude valitsus ilmutas head tahet kokkuleppeks, teatades oma valmisolekust järeleandmisteks ja paljastades ühtlasi imperialistide anastuslikke plaane.

Nõukogude vastus tähendas Ameerika Ühendriikide, Inglismaa ja Prantsusmaa provokatsiooniliste kavatsuste karilejooksmist, kes kaotasid otsekohe igasuguse huvi Prantsi saartel kavatsetava konverentsi vastu. See konverents ei toimunudki.

Kuid Wilson ja Lloyd George ei kaotanud ikka veel lootust ühel või teisel teel kinnistada meie territooriumist valutatud maa-alad endile. Nad olid valmis ohverdama oma prantsuse liitlase vallutuslikke huvisid, kui aga saaksid ise rohkem «omandada». Seepärast saatsidki Ameerika Ühendriigid ja Inglismaa Prantsusmaa teadmata ja salaja, tema seljataga, Nõukogude Venemaale oma ametliku, vastava mandaadiga varustatud esindaja Bullitti, Nõukogude riigi vihasema vaenlase. Bullitt mõistis Wilsoni ja Lloyd George'i poolt temale antud ülesande tuuma. Ta teatas, et see ülesanne seisab selles, et vene rahvast «kõvemini pihku võtta».

Nõukogude valitsus nõustus astuma läbirääkimistesse

Bullittiga. Ta võeti vastu isiklikult V. I. Lenini poolt, kes vaatas Bullitti poolt toodud ettepanekud läbi. Nende ettepanekute tähtsamas punktis öeldakse: «Kõik de facto eksisteerivad valitsused jäävad territooriumidele, kus nad asuvad.» Selles punktis oligi väljendatud Ameerika Ühendriikide ja Inglismaa peamine eesmärk, kes taotlesid nende poolt vallutatud Nõukogude maa-alade endale kinnistamist. V. I. Lenin pani ette tähendatud punkti täiendada, märkides selles, et nende territooriumide elanikkonnale jääb temale meelepärase valitsuse valiku õigus. Ühtlasi nõudis V. I. Lenin, et lepingu projekti oleksid võetud punktid Vene territooriumil toimuva interventsiooni ja imperialistide poolt valgekaartlastele osutatava igasuguse toetamise viivitamatu lõpetamise kohta. Seega oli Nõukogude valitsus valmis sõlmima rahu isegi rasketel tingimustel, nähes ette, et rahvavastased valitsused ilma imperialistlike riikide sõjalise ja materiaalse toetuseta ei suuda püsima jääda.

Viibinud Moskvast 1919. aasta 8.—14. märtsini, pöördus Bullitt tagasi Pariisi, kus andis Lloyd George'ile ja Wilsonile Lenini poolt muudetud lepingu projekti. Kuid selleks ajaks olid Ameerika Ühendriigid, Inglismaa ja Prantsusmaa juba organiseerinud Koltšaki pealétungi ja, olles arvamisel, et nende sõjakäiku Nõukogude riigi vastu kroonib edu, otsustasid nad Bullitti missiooni unustusehõlma jätta.

Siiski, peagi esitati Lloyd George'ile Inglise parlamendis küsimus, mida ta võib öelda Bullitti missiooni ja tema läbirääkimiste kohta bolševikega. Lloyd George'ile nagu Wilsonilegi oli tähtis Nõukogude valitsuse nõusolekut rahu sõlmimiseks avaliku arvamuse eest varjata. Seepärast eelistaski Briti peaminister valet, teatades avalikult, et tema Bullitti missioonist mitte midagi ei tea, sest see olevat olnud «noore ameeriklase isiklik algatus».

Seega süüdistas Lloyd George Bullitti, Nõukogude riigi verivaenlast, omavoliliste läbirääkimiste pidamises bolševikega. Et pesta end ameerika miljardäride silmis puhtaks, kutsus Bullitt kokku ajakirjanike konverentsi, kus jutustas oma missiooni ametlikust iseloomust, esitades vastavad dokumendid. Nõukogude valitsuse rahuarmastavad ettepanekud said üldiselt teatavaks ja tekitasid avalikus arvamuses määratu suurt elevust. Kerkis eesriide äär, mis varjas rahvahulkade eest nõukogudevastaste sõjaliste avantüüridega tegelevate Pariisi «rahuloojate» tõelist tegevust. Prantsuse imperialistid said teada Ameerika Ühendriikide

ja Inglismaa katsetest omandada osa Venemaa territooriumist salaja Prantsusmaa eest; teravnesid imperialistlikud vastuolud ühelt poolt Ameerika Ühendriikide ja Inglismaa ning teiselt poolt Prantsusmaa vahel. Raevunud Wilson tagandas Bullitti viivitamatult. Hiljem kutsuti Bullitt diplomaatilisse teenistusse tagasi, kus ta tegutses muutumatu reaksionäärina, Nõukogude Liidu õela ja raevunud vaenlasena, ameerika luure paadunud spioonina.

V. I. Lenin näitas, et Wilson ja Lloyd George «valetasid, kui kinnitasid, et nad pole mingisugust Bullitti saanud»¹. «Lõpptulemusena nad näitasid endid kogu maailma ees sulide või poisikestena, — valigu ise! Kogu poolehoid aga, — isegi väikekodanluse, isegi kas või mõnelgi määral haritud kodanluse poolehoid, kellele meenus, et ka tema on kunagi võidelnud oma keisrite ja kuningate vastu — kuulub meile...»²

Laialdaste rahvahulkade poolehoid Nõukogude riigile häiris tõsiselt Wilsonit, Lloyd George'i ja Clemenceau'd. Taotledes selle poolehoiu hajutamist, Nõukogude Venemaa poolt välismaa töötavatele hulkadele avaldatava revolutsioneeriva mõju kõrvaldamist, püüdes Nõukogudemaad isoleerida ja kähkida teda ilma suurema kärata, võtsid Ameerika Ühendriigid, Inglismaa ja Prantsusmaa vastu otsuse blokaadi teostamise kohta Nõukogude riigi vastu.

V. I. Lenin naeris siis meie maa rahvusvahelise isoleerimise plaanid välja, näidates, et kapitalistlik maailm ei ole suuteline takistama Nõukogude riigi revolutsioneerivat mõju töötavatele hulkadele. Lenin ütles, et Ameerika Ühendriikide, Inglismaa ja Prantsusmaa imperialistid katsevad püstitada hiina müüri, et kaitsta end sellega bolševismi vastu. Kui aga härradel inglise-prantsuse imperialistidel, tähendas Lenin, õnnestub püstitada niisugune müür vabariigi ümber³, siis tungivad bolševismi-ideed kõigi maade tööliste juurde läbi müüridegi.

Imperialistid osutusid jõuetuiks Nõukogude riiki isoleerima. Ümber piiratud vaenlase rõngast, ümbritsetud rinnetest, kandes loendamatu raskusi, köitis Nõukogude Venemaa endale kogu progressiivse inimkonna pilgud. Juba tema olemasolu fakt, Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võidu fakt, Nõukogude valitsuse abinõud, Nõukogude

¹ V. I. Lenin, Teosed, 31. kd., lk. 147 (v. k.).

² V. I. Lenin, Teosed, 30. kd., lk. 199 (v. k.).

³ Vt. V. I. Lenin, Teosed, 28. kd., lk. 142 (v. k.).

Venemaa rahvaste kangelaslik võitlus interventide ja valgekaartlaste vastu — kõik see avaldas määratu suurt revolutsioneerivat mõju töötavale rahvale piiri taga. Tõde Nõukogude Venemaast osutus tugevamaks neist vahendeist, mida nõukogude võimu kägistamiseks kasutasid imperialistid. Hoolimata kõigist imperialistide taotlustest püstitada hiina müür Nõukogude Venemaa ja muu maailma vahele, ei omanud ükski riik inimkonna ajaloo kestel laialdasemaid rahvusvahelisi sidemeid töötavate hulkadega kui noor Nõukogude vabariik.

1919. aasta kevadel asusid intervendid ja valgekaartlased Entente'i esimese sõjakäigu teostamisele Nõukogude riigi vastu.

Seltsimees Stalin iseloomustab sõjalist ja poliitilist olukorda Entente'i esimese sõjakäigu perioodil järgmiselt: «Too oli kombineeritud sõjaretk, sest selles oli ette nähtud Koltšaki, Denikini, Poola, Judenitši ning Turkestanis ja Arhangelskis asuvate inglise-vene segaväesalkade ühine pealetung, kusjuures sõjaretkke raskuspunkt asus Koltšaki tegevuspiirkonnas.

Sel ajajärgul asub ühtne ja üksmeelne Entente avaliku interventsiooni seisukohal: Lääne töölisliikumise nõrkus, Nõukogude Venemaa vaenlaste rohkus ja täielik usk võidusse Venemaa üle võimaldasid Entente'i ninameestel praktiseerida varjamatu interventsiooni jultunud poliitikat.»¹

Nõukogude valitsus oma välispoliitikas jätkas väsimatult võitlust rahu eest. Ta paljastas nõukogudevastase interventsiooni eesmärgi, imperialistlike anastajate kiskjalikke, kolonisaatorlikke plaane. Nõukogude valitsus pöördus kapitalistlike maade töötavate rahvahulkade poole üleskutsega teha lõpp interventsioonile. Vastuolusid interventsioonist osavõtjate leeris kasutas ta nende jõudude lõhestamiseks.

Nõukogude välispoliitika interventsioonivastase võitluse tähtsamaks tulemuseks oli kapitalistlike riikide töörahva poliitilise teadvuse virgumine. Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni poolt välja kutsutud revolutsiooniline laine tõusis määratu suurele kõrgusele. Kõigis kapitalistlikes maades arenes töötava rahva võitlus loosungi all: «Käed eemale Nõukogude Venemaast!» Käärimine tekkis ka in-

¹ J. V. Stalin, Teosed, 4. kd., lk. 313.

terventide armees. Eriti suur tähtsus oli prantsuse mere-meeste ülestõusul Mustal merel André Marty juhtimisel. See ülestõus näitas imperialistidele selgesti, et nende armeed ei taha jätkata sõda Nõukogude vabariigi vastu.

Nõukogude Venemaa purustas valgekaartlased ja interventid ning likvideeris Entente'i esimese sõjakäigu. Lenin ja Stalin kindlustasid võidu Koltšaki üle, ajasid nurja Trotski reeturlikud kavatsused, mis olid suunatud Koltšaki päästmisele purustamisest. Nii nagu Lõunas Tsaritsõni all seltsimees Stalini võimas tahe ei andnud Doni kontrrevolutsioonile võimalust liita oma jõude Uraali ja Volga-äärse valgekaardiga, niisama ajas seltsimees Stalin ka Põhjas nurja interventide katse ühineda mässuliste tšehhoslovakkidega ja Koltšakiga. Lenin ja Stalin ajasid nurja Ameerika Ühendriikide, Inglismaa ja Prantsusmaa Petrogradi vallutamise plaanid. Seltsimees Stalini poolt tarvitusele võetud abinõudega oli oht Petrogradile likvideeritud, Judenitši armee oli purustatud ja löödud tagasi Eestisse.

Kõigil nendel sündmustel oli silmapaistev rahvusvaheline tähtsus. Maailma-ajaloolises mastaabis leidsid demonstreerimist nõukogude korra kindlus, tagala ja armee ühtsus, nõukogude inimeste patriotism, nende ustavus oma sotsialistlikule kodumaale. Punaarmee võidud innustasid Lääne ja Ida töötavat rahvast, laostasid interventide armeesid, õõnestasid Entente'i ühtsust.

Interventide lüüasaamine Entente'i esimesel sõjakäigul sundis neid muutma taktikat — hoiduma rakendamast välisriikide armeede suuri jõude ning laiemalt opereerima vene kontrrevolutsiooni olemasolevate jõududega, samuti teiste, imperialistlikest suurriikidest täielikult sõltuvate riikide jõududega, võttes endale kõigi sõjaliste operatsioonide juhtimise, nende varustamise ja finantseerimise. Revolutsioonilise liikumise arenemine kapitalistlikus maailmas sundis ka Ameerika Ühendriike, Inglismaad ja Prantsusmaad üle minema varjamatult interventsioonilt varjatule, maskeeritud interventsioonile.

«Võitluse käigus», kirjutas seltsimees Stalin, «hakkas välja kujunema uus kombinatsioon, uus varjatud relvastatud vahelesegamise vorm, tõsi küll, keerulisem kui avalik vahelesegamine, kuid see-eest «tsiviliseeritud» ja «huumaansele» Entente'ile «mugavam»...

Nii on imperialism relvade täristamise poliitikalt, avaliku interventsiooni poliitikalt sunnitud üle minema mas-

keeritud interventsiooni poliitikale, väikeste ja suurte sõltuvate rahvaste sotsialismivastasesse võitlusse kiskumise poliitikale.»¹

Churchill, see «Nõukogude Venemaa suurim vihavaenlane», oli Wilsoni, Clemenceau ja Lloyd George'i kõrval nõukogudevastase interventsiooni alaliseks organiseerijaks. Kui Ameerika Ühendriigid, Inglismaa ja Prantsusmaa valmistasid ette Entente'i teist sõjakäiku, kiitles Churchill avalikult, et on organiseeritud 14 riigi sõjakäik Nõukogude Venemaa vastu ja et nüüd on edu kindlustatud. Kuid Nõukogude riigi vaenlaste arvestused kukkusid rängalt läbi ka seekord. «Neljateistkümne riigi» sõjakäik löödi tagasi ja selle organiseerijad naelutati hääbiposti.

Entente'i teise sõjakäigu päevil, mil peamiseks löögijõuks oli Denikini armee, laostas Trotski reeturlikult tegevust Lõunarindel ja andis Denikinile võimaluse liikuda kaugele edasi Moskva poole. Trotski ja tema käsilaste poolt töötati välja Denikini vastu võitlemise reeturlik plaan, mis oleks Nõukogude Venemaa vaenlasi vaid aidanud. Seltsimees Stalin paljastas selle kuritegeliku plaani, esitades partei Keskkomiteele oma plaani Denikini purustamise kohta. Stalini strateegiline plaan võeti Keskkomitee poolt vastu ja selle plaani teostamine seltsimees Stalini isiklikul juhtimisel viis täielikule Denikini purustamisele.

Lüües intervente ja valgekaartlasi, pakkus Nõukogude riik visalt rahu väikestele riikidele, kes nõukogudevastastest sõjakäigust osa võtsid Ameerika Ühendriikide, Inglismaa ja Prantsusmaa tahtel. See Nõukogude valitsuse rahupoliitika andis positiivseid tagajärgi. 2. veebruaril 1920. aastal sõlmiti rahuleping Nõukogude Venemaa ja Eesti vahel, millega murti läbi interventide poolt loodud poliitilise blokaadi rõngas.

Nõukogude-Eesti leping kutsus välja segaduse ja hämmelduse interventsiooniorganiseerijate leeris. Ameerika Ühendriigid, Inglismaa ja Prantsusmaa hoiatasid interventsioonist osavõtjaid, et nad ei nõustuks sõlmima rahu Nõukogude riigiga. Hoolimata imperialistlike riikide surveavaldustest, nõustusid ka Leedu ja Läti ja nende järel ka Soome, nagu Lenin seda ette nägigi, rahulepingule Nõukogude Venemaaga alla kirjutama.

Pariisi «rahukonverentsi» ninameeste salakavalat plaani

¹ J. V. Stalin, Teosed, 4. kd., lk. 239—241.

— lahendada «Vene küsimus» sel teel, et lämmatada noor Nõukogude vabariik relvastatud jõududega ning muuta Venemaa imperialistlike riikide asumaaks, — tabas täielik krahh. Suur vene rahvas, koos teiste vennalike Venemaa rahvastega, bolševike partei juhtimisel, eesotsas suurte juhtide Lenini ja Staliniga, otsustas ise «Vene küsimuse», kihutades välismaised intervendid Nõukogude riigi piiridest välja ja kindlustades nõukogude võimu.

Meie maal võitnud Oktoobrirevolutsiooni ja sotsialismi-ürituse võidu rahvusvaheline tähtsus, maailma kaheks süsteemiks — sotsialistlikuks ja kapitalistlikuks — lõhenemise tähtsus, Oktoobrirevolutsiooni määratu suur revolutsioneeriv mõju töötavale rahvale kogu maailmas ja Nõukogude välispoliitika mobiliseeriv ja organiseeriv osa võitluses rahu eest kasvasid veelgi rohkem.

Lühikese rahuliku hingetõmbeaja, mis saabus pärast Entente'i teise sõjakäigu lõpetamist, katkestasid imperialistid peagi. 1920. aasta kevadel algas Entente'i kolmas sõjakäik, milles löögijõududena olid välja pandud panide-Poola ja Wrangeli armee Krimmis.

Kõigil välismaise relvastatud interventsiooni aastail ja ka pärast seda olid poola panid Nõukogude riigi vihaseimad vaenlased. Panide-Poola esines Ameerika Ühendriikide, Inglismaa ja Prantsusmaa poolt juhitava rahvusvahelise imperialistliku reaktsiooni vasallina. Lenin rõhutas panide-Poola Ameerika Ühendriikidest sõltuvuse olukorda: «Poola ostetakse üles Ameerika agentide poolt. Ei ole ühtegi vabrikut, ühtegi tehast, ühtegi tööstusharu, mis poleks ameeriklaste taskus»¹. Ameerika Ühendriigid varustasid Poolat tohutus ulatuses kõige vajalikuga sõja jaoks, õhutades Poola väljaastumist Nõukogude Venemaa vastu. Vastutavaks Poola armee relvastamise ja varustamise eest Nõukogude Venemaa vastaseks sõjaks määras Ameerika Ühendriikide valitsus spetsiaalselt Hooveri. Ässitades poola panisid kokkupõrkele Nõukogude Venemaaga, keeldusid imperialistid andmast Poolale põliseid slaavi maid Poola läänepiiril.

Tungides reeturlikult Nõukogudemaa kallale, vallutasid poola anastajad osa Nõukogude Ukrainast, kaasa arvatud Kiiev. Samal ajal alustas pealetungi Krimmist ka Wrangel. Partei Keskkomitee saatis seltsimees Stalini Edelarindele.

¹ V. I. Lenin, Teosed, 30. kd., lk. 135 (v. k.).

J. V. Stalini juhtimisel asus Punaarmee vastupeatungile, kihutas Poola väed Nõukogudemaalt välja ja kandis sõjategevuse üle Poola territooriumile. Edelas olid Nõukogude väed juba Lvovi väravate juures ja läänes — Varsavi all. Seltsimees Stalin sai sel ajal partei Keskkomiteelt uue ülesande Wrangeli purustamise plaani väljatöötamise ja teostamise alal.

Punaarmee löökide all ilmnes poola panide riigi suur mahajäämus ja nõrkus, lõi kõikumaa ka kogu Versailles' süsteem, kes lõi imperialismi kantsiks Nõukogude riigi vastu panide-Poola. 4. augustil 1920. aastal esitas Inglismaa valitsus Nõukogudemaale vormilise ultimaatumi, ähvardades sõjaga, kui Punaarmee ei katkesta pealetungi ega tõmbu tagasi. Ameerika Ühendriikide valitsus ühines selle ultimaatumiga, teatades, et ta kaitseb igati Poolat ega luba tema lüüasaamist. Kuid Ameerika Ühendriigid, Inglismaa ja Prantsusmaa ei olnud suutelised realiseerima neid ähvardusi piiritaguste riikide tööraha kasvava vastuseismise tõttu nõukogudevastase interventsiooni poliitikale.

Punaarmee oli lähedal valgepoolakate täielikule purustamisele ja Poola vabastamisele poola plutokraatiast ning välisimperialistide võimutsemisest. Kuid uus alatu reetmine Trotski poolt, kes koos oma käsilastega abistas otsest poola panisid ja ameerika-inglise-prantsuse imperialiste, sundis Nõukogude vägesid taanduma. Poola armee pealetung peatati mõne päeva pärast ja Nõukogude väed asusid ette valmistama uut vastulööki panide-Poolale. Olles jõuetud jätkama sõda ja ärevusega oodates Nõukogude armee pealetungi, nõustusid Poola valitsejad siis Nõukogude Venemaaga rahu tegema.

Pärast Poola lüüasaamist toetasid Ameerika, Inglismaa ja Prantsusmaa Wrangelit veel aktiivsemalt. Kuid ka teda ei olnud nad suutelised hävingust päästma. 1920. aasta novembris paisati Wrangeli armee merre ja Krimm sai Nõukogude Krimmiks.

Imperialistlikud intervendid püüdsid kinnitada kanda Kaukaasias. Nad toetasid ja juurutasid seal igati kontr-revolutsiooni, püüdes muuta Kaukaasiat oma asumaaks. Ameerika Ühendriigid ja Inglismaa purelesid omavahel Kaukaasia omandamise pärast. Ameerika imperialism oskas endale välja kaubelda «mandaadi» Kaukaasia tunduva osa koloniaalseks orjastamiseks, kus Wilson kavatses luua suure Ameerika asumaa «Armeenia» nime all. Ameerika

Ühendriigid töid Kaukaasia rahvastele koloniaalse orjuse režiimi, tapmise ja füüsilise hävitamise. Kuid Nõukogude riik kummutas ka need anastajate plaanid, andes uue hoobi Versailles' süsteemile.

1920. aasta lõpus algas Taga-Kaukaasia vabastamine. Tänu suure vene rahva vennalikule abile, kihutasid Kaukaasia rahvad välja nii intervendid kui nende käsilased — mussavatistid Aserbaidžanis, menševikud Gruusias, dašnakid Armeenias. Nõukogude võim võitis ka Taga-Kaukaasias.

1920. aasta lõpuks viis Punaarmee võiduriikkalt lõpule meie maa Euroopa-osa vabastamise interventidest. Seisib veel ees jaapani-ameerika interventide väljakihutamine Nõukogude Kaug-Ida piiridest, kus interventsioon oli eriti pikaajaline ja verine.

Nõukogude rahva võiduga välismaiste interventide üle ja nõukogude võimu jaluleseadmisega Kesk-Aasias, Kaukaasias ja hiljem ka Kaug-Idas muutus Nõukogude riik rea koloniaalsete maade vahetuks naabriks. Nende maade rahvad tunnetasid vahetult Nõukogude riigi rahvaste vennalikku suhtumist nende vabadusvõitlusesse, jälgisid imetlusega meie maa edusamme, tervitasid palavalt ja toetasid nõukogude võimu poliitikat rahvusküsimuses. Rahvusliku rõhumise täielik likvideerimine Nõukogude riigis, kõigi Nõukogudemaa rahvaste ja rahvuste tõelise võrdõiguslikkuse, vennaliku liidu, seltsimeheliku vastastikuse abi ja vastastikuse usalduse elluviimine avaldas revolutsioneerivat mõju kõigile imperialismi poolt rõhutatud Ida rahvastele.

Nõukogude riigi välispoliitika avaldas oma revolutsioneerivat mõju kogu koloniaalsele maailmale. Nõukogude valitsuse üritused, mis põhinevad leninlik-stalinlikul rahvusliku enesemääramise poliitikal kuni lahkulöömiseni ja iseiseisva riigi moodustamiseni, üritused, mis kindlustavad rahvaste tõelise võrdõiguslikkuse ja on suunatud imperialistliku orjastamise, ebavõrdsete lepingusüsteemide, asumaade rahvaste ebainimliku ekspluateerimise ja orjastamise vastu, leidsid võimsat toetust asumaade ja sõltuvate maade töörahva poolt, kutsusid neid üles võitlema oma vabaduse eest imperialistlike kiskjate vastu.

1921. aastaks saavutas Afganistani, Iraani ja Türgi töötav rahvas mõningat edu oma võitluses imperialismi vastu, oma riikide rahvusliku sõltumatuse eest. Nõukogude riik osutas Afganistani, Iraani ja Türgi rahvaste rahvuslikele

püüdlustele hindamatut vennalikku ning omakasupüüdmatut abi. Sel ajal algas ka suure hiina rahva ja teiste koloniaalsete ning sõltuvate maade rahvaste rahvusliku vabadusvõitluse tõus.

*

Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni esimestest päevadest alates on Nõukogude riigi tark leninlik-stalinlik välispoliitika olnud tähtsamaks teguriks meie rahva edukas võitluses imperialistide ja nende nõukogudevastaste kannupoiste õelate salasepitsuste vastu. Nõukogude riigi geniaalne leninlik-stalinlik välispoliitika, mis põhineb revolutsioonilise teooria teaduslikul alusel ja kasutab oskuslikult imperialismi vastuolusid, paljastas imperialistide sepitsused ja provokatsioonilised diplomaatilised käigud, ajades nende kiskjalikud plaanid nurja. Sellega lõi Nõukogude välispoliitika kohe Oktoobrirevolutsiooni esimestest päevadest alates soodsama rahvusvahelise olukorra Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni suurte ülesannete lahendamiseks.

Nõukogude riigi geniaalne leninlik-stalinlik välispoliitika oli üheks tähtsaimaks Nõukogude riigi võidu teguriks võitluses välismaiste interventide ja valgekaartlaste vastu.

Nõukogude riigi võit välismaise relvastatud interventsiiooni ja kodusõja-aastail kindlustas tema rahvusvahelisi positsioone. Maailma-ajaloolises mastaabis oli demonstreeritud nõukogude võimu kindlus, Oktoobrirevolutsiooni poolt vabastatud tööliste ja talupoegade patriotism, Nõukogude Armeed võimsus, kes «on õppinud võitma tsaari kindraleid ning Inglismaa, Prantsusmaa ja Ameerika kindraleid»¹. Nõukogude Venemaa kujunes maailmapoliitika kõige tähtsamaks teguriks. Oma julge ennastsalgava võitlusega rahvusvahelise imperialistliku reaktsiooni ja siseise kontrrevolutsiooni ühendatud jõudude vastu näitas Nõukogude riik, et «Venemaa näol on kasvamas hiiglasuur sotsialistlik rahvariik, kes ei lase endale liiga teha»².

Ameerika monopolistlike röövlite juhtiv osa nõukogudevastases relvastatud interventsiioonis avas kõige räpasema lehekülje ülemaailmse imperialismi verises ajaloos. Ameerika imperialistlikud inimsööjad jätkasid oma alatut tege-

¹ V. I. Lenin, Valitud teosed, II kd., lk. 422.

² J. V. Stalin, Teosed, 4. kd., lk. 380.

vust, soodustades võimuhaaramist, teise maailmasõja ettevalmistamist ja vallapäästmist saksa fašismi poolt. Oma meeleetus püüdes maailmavalitsemisele alustasid ameerika monopolistid verist koloniaalset sõda rahu- ja vabadustarmastava korea rahva vastu. Ameerika imperialismi hirmsad kuriteod Koreas kutsuvad esile kogu progressiivse inimkonna pöörase viha tema vastu.

Nagu omal ajal täielik krahh tabas välismaist relvastatud interventsiooni Nõukogude Venemaal, niisama lõpeb ka interventsioon Koreas lüüasaamisega. «... Sõda Koreas võib lõppeda ainult interventide lüüasaamisega»¹, ütleb J. V. Stalin. Andnud jutuajamises «Pravda» kirjasaatjaga tänapäeva rahvusvahelise olukorra geniaalse analüüsi, näitas seltsimees Stalin edasisi perspektiive rahvaste võitluses ameerika-inglise sõjaõhutajate vastu. «Rahu säilitatakse ja kindlustatakse, kui rahvad võtavad rahu säilitamise enda kätte ja kaitsevad seda lõpuni.»²

Sõja ja imperialistliku reaktsiooni jõududele seisavad vastu võitmatud, üha kasvavad rahu, demokraatia ja sotsialismi jõud, eesotsas võimsa Nõukogude Liiduga, keda juhivad rahvaste sõpruse ja rahu lipukandja suur Stalin.

¹ J. V. Stalin, Jutuajamine «Pravda» kirjasaatjaga, Tallinn, 1951, lk. 5.

² Sealsamas, lk. 8.

SISUKORD.

Rahvusvaheline olukord Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni ajajärgul	3
Nõukogude valitsuse esimesed rahvusvahelised aktid	7
Ameerika, euroopa ja jaapani imperialistid kui Nõukogude Venemaa vastase relvastatud interventsiooni organiseerijad ja sellest osavõtjad	12
Bresti rahu sõlmimine kui löök rahvusvahelise imperialismi nõukogudevastastele plaanidele	19
Nõukogude riigi välispoliitika välismaise relvastatud interventsiooni vastu võitlemise ajajärgul	22

Toimetaja P. Freidin

Tehniline toimetaja E. Ridala

Korrektorid

E. Leibak ja E. Orgmets

Ladumisele antud 30. VI 1952.

Trükkimisele antud 9. IX 1952.

Trükiarv 6000. Paber 54×84, $\frac{1}{16}$.

Trükipoognaid 2,5. Formaadile

60×92 kohaldatud trükipoognaid

2,05. Arvutuspoognaid 2,2.

MB-16532. Tellimise nr. 2170.

Trükikoda „Ühiselu“, Tallinn,

Pikk tn. 40/42.

На эстонском языке.

Hind rbl. 1.—

Rbl. 1.—

A-173

TÜ RAAMATUKOGU

1 0300 00481958 9